

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

[Foreign Language Teaching and Teacher Training Program in Primary Education]. *Dokuz Eylül University Buca Education Faculty Magazine*, Issue: 14, pp. 93–97. [in Azerbaijani].

5. Ersoz, A. (2000). Six Games for the EFL/ESL Classroom. *The Internet TESL Journal*, June 2000, 6 (6). Available at: <http://iteslj.org/Lessons/Ersoz-Games.html> [in English].

6. Köksal, D. & Cesur, K. (2012). Students and Instructors' Perceptions of Objective Tests Used to Assess Language Performance at University Level 1. *Eğitimde Kuram ve*

Uygulama, Journal of Theory and Practice in Education 2012, 8 (1):41–53. [in English].

7. Prasad, U. (2003). Achieving Communicative Competence in English. *The Hindu: Online edition of India's National Newspaper Tuesday, Jul 29, 2003*. Available at: <http://www.thehindu.com/thehindu/edu/2003/07/29/stories/2003072900010200.htm>. [in English].

8. Stronin, M.F. (1984). *İngilis dili dərində təhsil oyunları* [Educational games in the English language class]. M.: Education, 112 p. [in Azerbaijani].

Стаття надійшла до редакції 14.06.2024

УДК 378.091.33:316.77:811

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308742>

Інна Лобачук, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Алла Палій, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри філософії та психології
Київського університету інтелектуальної власності та права
НУ “Одеська юридична академія”

Світлана Бахомент, викладач-методист
КЗВО “Луцький педагогічний коледж” Волинської обласної ради

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

У статті актуалізується проблема формування професійної комунікативної компетентності майбутнього фахівця як синтезу професійних знань, умінь, навичок та особистісних здібностей, якостей і досвіду для забезпечення ефективності комунікативних функцій, що допомагають фахівцю орієнтуватися у професійному світі. Уточнено основні положення компетентнісного підходу, а також сутність понять “компетенція” і “компетентність”. Визначено організаційно-методичні особливості проєктного навчання як засобу розвитку професійної комунікативної компетентності.

Ключові слова: професійна підготовка; компетентнісний підхід; професійна комунікативна компетентність; проєктне навчання.

Літ. 15.

Inna Lobachuk, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the
Foreign Languages Teaching Methods Department,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Alla Palii, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Philosophy and Psychology Department,
Kyiv University of Intellectual Property and Law of National University “Odesa Law Academy”

Svitlana Bakhoment, Lecturer-Methodist of the
Municipal Higher Education Institution
“Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional Council

FORMATION OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE BY MEANS OF PROJECT LEARNING

The article specifies the main provisions of the competence approach, as well as the essence of the concepts “competence” and “competence”.

The problem of forming the professional communicative competence of the future specialist as a synthesis of professional knowledge, abilities, skills and personal abilities, qualities and experience to ensure the effectiveness of communicative functions that help the specialist in the implementation of professional activities is updated.

It has been proven that the formation of professional communicative competence is aimed at the formation of the acquirer's system of professional knowledge and specific professional terminology; readiness for professional use of language styles and genres in accordance with place, time, and circumstances; mastering etiquette language formulas and developing the ability to use them in professional communication; development of the ability to find, analyze and use

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

information of a specific direction, mastery of interactive communication, the ability to assess a communicative situation and plan communicative actions.

It is substantiated that in order to increase the effectiveness of the process of formation of professional communicative competence by means of project-based learning, as something that activates the educational process, strengthens its practical orientation, helps to overcome destructive forms of student behavior, promotes their mastery of information technologies, optimally forms theoretical, practical and psychological types preparation for professional activity, it is necessary to: create optimal conditions for independent work of students and development of internal motivation to communicate; involving students in the process of active discussion of specific professional situations, in the search, selection and formation of a bank of educational situations (including conflict ones), which involve the choice of communication styles in everyday professional activity; activation of self-assessment of the quality of communicative activity.

Keywords: professional training; competence approach; professional communicative competence; project training.

Постановка проблеми. В умовах зміни соціально-економічного, політичного та культурного життя суспільства перецінюються, наповнюються новим змістом поняття “професійна компетентність”.

Цей факт змушує по-новому поглянути на вітчизняну систему підготовки кадрів. Ринок праці нині потребує висококваліфікованого фахівця, який з перших кроків добре орієнтуватиметься у трудовому процесі, самостійно знаходитиме й аналізуватиме необхідну інформацію, раціонально використовуватиме набуті знання для успішного виконання професійних завдань. Відповідно, нового значення в рамках нової культурної ситуації, яка характеризується необхідністю вміння спілкуватися, співпрацювати, розуміти себе та інших, набуває поняття “комунікативна компетентність”, яка стає однією із головних складових високого професійного рівня фахівця практично у всіх сферах діяльності, оскільки будь-який фахівець бере участь в інформаційному полі, взаємодіє з іншими.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні проблеми професійної підготовки фахівців знайшли відображення у працях І. Бега, Н. Бібік, І. Зязюна та ін.

Науковці О. Дубасенюк, В. Кремень, В. Лозова, О. Овчарук, В. Олійник, В. Саюк, О. Семенов, В. Семиченко, С. Сисоєва, О. Сухомлинська та ін. присвятили свої праці обґрунтуванню концептуальних засад компетентнісного підходу.

Дослідження феномену мовленнєвої та комунікативної діяльності, процесу формування комунікативної компетентності особистості представлено у наукових розвідках таких учених, як А. Богущ, І. Бех, Л. Гавриляк, Н. Голуб, І. Лапшина, Н. Харченко, М. Пентилок та ін.

Лінгвістичні, психолого-педагогічні, соціологічні аспекти теорії комунікації досліджували і такі зарубіжні вчені, як L. Bachman, M. Canale, N. Chomsky, K. Foss, O. Argie, J. Koester, D. O’Hair, A. Palmer, G. Rickheit, H. Widdowson, C. Sabee та ін.

Мета статті – проаналізувати актуальні аспекти проблеми формування професійної комунікативної компетентності майбутнього фахівця засобами проєктного навчання; конкретизувати змістово-

технологічні особливості організації проєктного навчання як засобу розвитку комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Перед сучасними студентами стоїть досить непросто завдання – стати компетентними фахівцями, здатними взаємодіяти у системі глобальних світових змін, і навіть у виробничій сфері. Проблемі формування професійної компетентності фахівців у різних галузях людської діяльності, переходу професійної освіти до компетентнісного підходу присвячено чимало наукових досліджень, які доводять, що якщо традиційна “кваліфікація” фахівця передбачала функціональну відповідність вимог робочого місця цілям освіти, а підготовка зводилася до засвоєння більш-менш стандартного набору знань, умінь і навичок, то “компетенція” передбачає розвиток в людині здатності орієнтуватися в різноплановій професійній ситуації, мати уявлення про наслідки своєї діяльності, бути готовою за них відповідати.

У рамках компетентнісного підходу домінує уявлення не просто про нарощування обсягу знань, а про набуття різнобічного досвіду діяльності. Його актуальність полягає у тому, що: освітній результат відповідає спільній меті освіти – підготовці громадянина до активної соціальної адаптації, самостійного життєвого вибору, до початку трудової діяльності та продовження професійної освіти; у ньому поєднуються інтелектуальна та емоційно-ціннісна складові освіти; зміст освіти має перебудовуватися за критерієм результативності (а не сукупності здобутих знань, умінь, навичок).

Насамперед, розглядаючи компетентнісний підхід як спосіб концептуалізації знань, варто зазначити, що основними категоріями у ньому є “компетенція” і “компетентність”, які у науковій літературі вживаються у різній інтерпретації. Обґрунтування змісту понять щодо діяльності фахівця здійснюється на основі об’єктивних і суб’єктивних характеристик, які визначають якість професійної діяльності.

Як зазначає О. Кучай, “компетенція – це сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, вміння, навички, способи діяльності), що задаються до певного кола предметів і процесів та необхідних

для якісної, продуктивної діяльності щодо них” [8, 44–48].

Як тотожне поняттям “знання” і “повноваження” розглядає сутність поняття “компетенція” К. Рудніцька. Дослідниця зауважує, що “під “компетенцією” розуміють: - узагальнені способи дій, що забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності; - сукупність взаємопов’язаних якостей особистості відносно означених предметів і процесів, необхідних для якісної продуктивної діяльності” [11, 242]. При цьому вчена зауважує, що категорія “компетенція” є вторинною щодо категорії “компетентність”, оскільки розкриває функціональний аспект діяльності фахівця як активного суб’єкта, що реалізує на практиці різні компетенції” [11, 242].

Поняття “компетентність” О. Овчарук тлумачить як “здатність застосовувати знання й уміння, що забезпечує активне застосування навчальних досягнень у нових ситуаціях (міжособистісних і професійних)” [6, 7]. Близьким є розуміння аналізованої категорії Г. Єльніковою: “це поняття, що стосується людини, розкриває аспекти її поведінки й забезпечує професійно якісне виконання роботи” [12].

У тлумаченні сутності поняття “компетентність” С. Шандрук наголошує на значущості мотиваційного чинника, від якого залежать особистісні досягнення. Також вчена зауважує про необхідність взаємовпливу індивідуального професійного досвіду й особливостей характеру особистості як складових високого професіоналізму, які, своєю чергою, стимулюють розширення знань та навичок, якими володіє особистість [14].

Аналізуючи змістове наповнення понять “компетенція” і “компетентність”, Ю. Поскрипко та О. Данченко запропонували таке визначення останньої: “Це наявність специфічних фахових компетенцій, неспецифічних особистісних компетенцій, установок, досвіду і досягнень з певного фаху (напряму діяльності) та вміння правильно і своєчасно їх використовувати у процесі фахової діяльності з метою досягнення фахових цілей, вирішення фахових задач та розуміння і прогнозування перспектив” [10, 122].

В останньому десятилітті минулого століття Радою Європи (м. Берлін, 27–30 березня 1996 р.) було виділено п’ять основних компетенцій, якими має оволодіти молоде покоління: політичні та соціальні компетенції; компетенції, пов’язані з життям у багатокультурному суспільстві; компетенції, що належать до володіння усною та письмовою комунікацією; компетенції, пов’язані із зростанням інформатизації суспільства; здатність учитися впродовж життя як основа безперервного навчання в контексті як особистого професійного, так і соціального життя.

Тож, розглянемо детальніше зміст категорії “комунікативна компетентність” як первинної щодо категорії “компетенція”.

Поняття “комунікативна компетентність” трактується науковцями по-різному. Так, Т. Окуневич розуміє досліджувану категорію як “здатність людини вступати в комунікацію з метою порозуміння” [9, 125].

Натомість О. Корніяка трактує “як вищу здатність особистості, яка дає змогу розв’язувати проблеми, що виникають у різних життєвих ситуаціях” [7].

С. Шандрук, Ю. Аркушина до зазначеного додають певну сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення акту комунікації, а також наголошують, що комунікативна компетенція передбачає сформованість “уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню” [15, 71].

Як певну систему знань, практичних мовленнєвих умінь і навичок, мовленнєвих здібностей людини розуміє комунікативну компетенцію і А. Богуш [2].

Досліджуючи інформаційно-комунікативну компетенцію, Є. Клименко виокремив у її складі інформаційну, комунікативну, особистісну, аксіологічну, технологічну, лінгвістичну та міжкультурну складові, які є важливими інтегральними характеристиками професіоналізму сучасного фахівця [5].

Підсумовуючи, узагальнено комунікативну компетентність можна розуміти як здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, яка: - формується у процесі взаємодії індивіда із соціальним оточенням; - є складною структурованою системою; - є інтегративною характеристикою міжособистісного (професійного) спілкування, у якому опосередковано виявляються цінності, установки, спрямованість особистості.

Професійну комунікативну компетентність Л. Барановська визначає як таку, що передбачає “наявність професійних знань, гуманітарної культури особистості, вмінь і навичок спілкування” [1, 48].

У результаті дослідження особливостей процесу формування професійної комунікативної компетентності З. Височан дійшла висновку, що остання передбачає: “наявність системи професійних знань і володіння специфічною професійною термінологією; професійне використання мовних стилів і жанрів відповідно до місця, часу, обставин, статусно-рольових характеристик партнера; знання етикетних мовних формул і вміння ними користуватися у професійному спілкуванні; уміння знаходити, аналізувати та використовувати інформацію профільного спрямування; володіння інтерактивним спілкуванням та основами риторичних знань і

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

вмінь; уміння оцінювати комунікативну ситуацію і на високому професійному рівні приймати рішення та планувати комунікативні дії” [3, 22].

Ефективність процесу формування професійної комунікативної компетентності зумовлена низкою психологічних та педагогічних чинників, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх фахівців. З-поміж них: створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування; залучення студентів до процесу активного обговорення конкретних професійних ситуацій; залучення студентів до пошуку, відбору та формування банку навчальних ситуацій (зокрема конфліктних), які передбачають вибір стилів спілкування у повсякденній професійній діяльності; активізація самооцінки якості комунікативної діяльності.

Виходячи з такої особливості професійної комунікативної компетенції, однією з умов її успішного формування у майбутніх фахівців є використання у процесі навчання методу проєктів.

Цей метод О. Фунтікова розглядає таким засобом саморозвитку і професійного зростання майбутніх спеціалістів, який передбачає створення оптимальних умов для самостійної роботи студентів і, як результат, формування системи професійно-педагогічних умінь [13].

На специфіці формування системи знань засобами проєктного навчання наголошує М. Головань, зазначаючи, що “проєктування практично допомагає студентам усвідомити роль знань у житті і навчанні. Знання перестають бути метою, вони стають засобом у справжній освіті, допомагаючи оволодівати культурними зразками мислення, формувати свої розумові стратегії, що дозволяє кожному самостійно освоювати надбання науки, техніки, технології, культури” [4, 236].

Шляхом упровадження у професійну підготовку здобувачів методу проєктів, який органічно поєднується з технологіями інтерактивного навчання, досягається цілісний професійно-особистісний розвиток кожного студента, і досвід комунікативного співробітництва зокрема. При цьому М. Головань додає, що “метод проєктів активізує навчальний процес, посилює його практичну орієнтацію, допомагає перебороти деструктивні форми поведінки студентів, сприяє опануванню ними інформаційних технологій, оптимально формує теоретичну, практичну та психологічну види підготовленості до професійної діяльності” [4, 239].

Зауважимо, що організація проєктного навчання має свою специфіку. Так, необхідною складовою є наявність соціально значущої задачі (проблеми) – дослідницької, інформаційної, практичної. З планування дій щодо її розв’язання і починається робота над проєктом. Найбільш важливою частиною плану є покрокова розробка проєкту, в якій зазна-

чено перелік конкретних дій із зазначенням результатів, термінів та відповідальних. Оскільки кожен проєкт обов’язково вимагає дослідницької діяльності студентів, то неодмінною складовою роботи над ним є пошук інформації, яка потім буде оброблена, осмислена та представлена учасникам проєктної групи. Характерно, що педагогічне проєктування дозволяє інтегрувати відомості з різних галузей знань для розв’язання однієї проблеми та застосовувати їх на практиці. Як результат, освітня діяльність стає не лише більш результативною, а й цікавою.

Результатом роботи над проєктом є продукт, який має бути представлений замовнику та (або) представникам громадськості, і представлений досить переконливо, як найбільш прийнятний засіб розв’язання проблеми, що, своєю чергою, з одного боку, актуалізує необхідність сформованості комунікативної компетентності, а з іншого, виступає засобом її розвитку, оскільки проєктна діяльність розвиває творче та критичне мислення, самодисципліну, культуру мови, дозволяє здобувачам бути більш активними, сприяє розвитку навичок спілкування, вміння відстоювати та доводити свою позицію, вміння публічного виступу, а також набуттю досвіду презентаційної роботи (навички монологічного мовлення, уміння впевнено тримати себе під час виступу тощо).

Резюмуючи, маємо ствердити, що проєктне навчання допомагає сформувати так званий проєктувальний стиль мислення майбутнього фахівця, який поєднує в єдину систему теоретичні та практичні складові діяльності особистості, а також розкрити, розвинути, реалізувати її творчий потенціал.

Висновки. Отже, професійну комунікативну компетентність можна розглядати як синтез професійних знань, умінь, навичок та особистісних здібностей, якостей та досвіду для забезпечення ефективності комунікативних функцій, що допомагають фахівцю орієнтуватися у професійному світі. Від рівня розвитку комунікативної компетентності фахівця значною мірою залежить ефективність його професійної діяльності. Відтак, в освітньому середовищі закладу вищої освіти засобами проєктного навчання необхідно організувати ефективну суб’єкт-суб’єктну взаємодію викладачів та студентів, забезпечувати оволодіння здобувачами знаннями про педагогічну комунікацію та вміннями оперувати ними, сприяти розвитку спілкування, підтримувати формування та вдосконалення комунікативної компетентності у процесі самоосвіти та самовиховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська Л.В., Саражинська І.А. Формування професійно-мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців законоохоронної сфери. *Мовні концептуальні проблеми*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

- української лінгвістики : збірник наукових праць. Київ : Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 2008. Вип. 24. Ч. 1. С. 45–50.
2. Богуш А.М. Становлення і розвиток української дошкільної лінгводидактики : монографія. Київ : Видавничий Дім “Слово”, 2019. 398 с.
3. Височан З.Ю. Формування комунікативної компетентності як ознаки професійної культури майбутніх фахівців права. *Наука і освіта*. 2015. № 6. С. 21–27.
4. Головань М.С. Метод проєктів як засіб формування інформатичної компетентності майбутніх економістів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Збірник наукових праць*. Харків : УПА, 2006. № 14–15. С. 234–242.
5. Клименко Є.І. Інформаційно-комунікативна компетенція – ключове поняття сучасної освіти. *Молодий вчений*. 2015. № 22 (102). С. 816–818.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : К. І. С., 2004. 112 с.
7. Корняка О. Сучасні підходи до вивчення комунікативної компетентності особистості. *Проблеми сучасної психології* : Збірник наукових праць Кам’янець Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Вип. 3. Кам’янець-Подільський : Аксіома. 2009. С. 180–194.
8. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44–48.
9. Окуневич Т. Формування комунікативної компетентності учнів засобами рідної мови. *Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2016. № 2 (53). С. 123–127.
10. Поскрипко Ю.А., Данченко О.Б. Компетенція і компетентність: консенсус. *Вчені записки Університету “КРОК”*. 2019. № 3 (55). С. 117–127.
11. Рудницька К.В. Сутність понять “компетентнісний підхід”, “компетентність”, “компетенція”, “професійна компетентність” у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: “Педагогіка. Соціальна робота”*. 2016. Вип. 1 (38). С. 241–243.
12. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти : монографія / Г.В. Єльнікова, О.І. Зайченко, В.І. Маслов та ін. ; за ред. Г.В. Єльнікової. Київ ; Чернівці : Книги-XXI, 2010. 460 с.
13. Фунтікова О.О. Сучасний погляд на використання методу проєктів в організації самостійної роботи студентів поза аудиторією у вищій школі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2003. № 11. С. 17–24.
14. Шандрук С.І. Концептуальні основи професійної підготовки вчителів у США. *Будуємо нову Україну. Збірник конференції*. 2015. С. 86–93.
15. Шандрук С.І., Аркушина Ю.В. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців на немовних факультетах в закладах вищої педагогічної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 196. С. 69–75.
- fakhivtsiv zakonookhoronnoi sfery [Formation of professional speech competence of future law enforcement specialists]. *Linguistic and Conceptual Worldviews: collection of scientific papers*. Vol. 24. part. 1. Kyiv, pp. 45–50. [in Ukrainian].
2. Bohush, A.M. (2019). Stanovlennia i rozvytok ukrainskoi doshkilnoi lnhvodydaktyky [Formation and development of Ukrainian preschool language didactics]. *Monograph*. Kyiv, 398 p. [in Ukrainian].
3. Vysochan, Z.Iu. (2015). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti yak oznaky profesiinoi kultury maibutnikh fakhivtsiv prava [Formation of communicative competence as a sign of professional culture of future legal professionals]. *Science and education*. No. 6. pp. 21–27. [in Ukrainian].
4. Holovan, M.S. (2006). Metod proektiv yak zasib formuvannia informatychnoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv [The project method as a means of forming informational competence of future economists]. *Problems of Engineering Pedagogic Education*. Kharkiv, No.14–15. pp. 234–242. [in Ukrainian].
5. Klymenko, Ye. I. (2015). Informatsiino-komunikatyvna kompetentsiia – kluchove poniattia suchasnoi osvity [Information and communication competence is a key concept of modern education]. *Young Scientist*. No. 22 (102). pp. 816–818. [in Ukrainian].
6. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. Library on educational policy. (Ed.). O.V. Ovcharuk. Kyiv, 2004. 112 p. [in Ukrainian].
7. Korniaka, O. (2009). Suchasni pidkhody do vyvchenia komunikatyvnoi kompetentnosti osobystosti [Modern approaches to the study of the communicative competence of an individual]. *Problems of modern psychology: Collection of scientific papers Kamianets Podilskiy Ivan Ohienko National University named after, Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the APN of Ukraine*. (Eds.). S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. Vol. 3. Kamianets-Podilskiy, pp. 180–194. [in Ukrainian].
8. Kuchai, O.V. (2009). Kompetentsiia i kompetentnist – vidobrazhennia tsilisnosti ta intehtratsiinoi suti rezultatu osvity [Competence and competence are a reflection of the integrity and integration essence of the result of education]. *Native school*. No. 11. pp. 44–48. [in Ukrainian].
9. Okunevych, T. (2016). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti uchniv zasobamy ridnoi movy [Formation of students’ communicative competence by means of their native language]. *Scientific Bulletin of V.O. Sukhomlynskiy MNU. Pedagogical sciences*. No. 2 (53). pp. 123–127. [in Ukrainian].
10. Poskrypko, Yu.A. & Danchenko, O.B. Kompetentsiia i kompetentnist: konsensus [Competence and competence: consensus]. *Scientific Notes of the University “KROK”*. No. 3 (55). pp. 117–127. [in Ukrainian].
11. Rudnitska, K.V. (2016). Sutnist poniat “kompetentnisnyi pidkhid”, “kompetentnist”, “kompetentsiia”, “profesiina kompetentnist” u svitli suchasnoi osvitnoi paradyhmy [The essence of the concepts “competence approach”, “competence”, “competence”, “professional competence” in the light of the modern educational paradigm]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: “Pedagogy. Social Work”*. Vol. 1 (38). pp. 241–243. [in Ukrainian].
12. Teoretychni i metodychni zasady modeliuвання fakhovoi kompetentnosti kerivnykiv zakladiv osvity [Theoretical and methodological principles of modeling the professional competence of heads of educational institutions]. *Monograph*. /H.V. Ielnykova, O.I. Zaichenko, V.I. Maslov et

REFERENCES

1. Baranovska, L.V. & Sarazhynska, I.A. (2008). Formuvannia profesiino-movlennievoi kompetentsii maibutnikh

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

al; (Ed.). H.V. Ielnykova. Kyiv; Chernivtsi, 2010. 460 p. [in Ukrainian].

13. Funtikova, O.O. (2003). Suchasnyi pohliad na vykorystannia metodu proektiv v orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv poza audytoriiu u vyshchii shkoli [A modern view of the use of the project method in the organization of independent work of students outside the classroom in higher education]. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*. No. 11. pp. 17–24. [in Ukrainian].

14. Shandruk, S.I. (2015). Kontseptualni osnovy profesii-noi pidhotovky vchyteliv u SSHa [Conceptual foundations of

professional training of teachers in the USA]. *We are building a new Ukraine. Proceedings of the conference*. pp. 86–93. [in Ukrainian].

15. Shandruk, S.I. & Arkushyna, Yu.V. (2021). Formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv na nemovnykh fakultetakh v zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity [Formation of foreign language communicative competence of future specialists at non-language faculties in institutions of higher pedagogical education]. *Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences*. No. 196. pp. 69–75. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.06.2024

УДК 378.011.3-051:17.022.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308745>

Євген Прокоф'єв, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології і педагогіки
Національного університету фізичного виховання і спорту України
Оксана Патлайчук, кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Андрій Тригуб, аспірант кафедри педагогіки педагогічного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ: ТЕОРЕТИКО- ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті представлено сучасне розуміння проблеми формування професійної етики. Проаналізовано практичні аспекти формування професійної етики. З'ясовано особливості реалізації контекстного підходу у навчанні, який стимулює смислове засвоєння навчального матеріалу у прикладних професійно орієнтованих ситуаціях, забезпечує формування сенсоутворювальних професійних мотивів. Актуалізовано потенціал використання таких засобів контекстного навчання, як кейси та семінари-круглі столи з метою формування професійної етики майбутніх фахівців.

Ключові слова: професійна підготовка; майбутні фахівці; професійна етика; моральна свідомість; контекстне навчання.

Лит. 11.

Yevhen Prokofiev, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Psychology and Pedagogy Department,
National University of Physical Education and Sports of Ukraine
Oksana Patlaichuk, Ph.D. (Philosophy), Associate Professor,
Associate Professor of the Psychology, Philosophy, Social and Humanitarian Disciplines Department,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Andriy Trigub, Postgraduate Student of the
Pedagogy Department, Faculty of Pedagogy,
Mykhaylo Dragomanov Ukrainian State University

FORMATION OF PROFESSIONAL ETHICS OF THE FUTURE SPECIALIST: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

The article presents a modern understanding of the problem of the formation of professional ethics, the appeal to which was the result of innovative processes in society, which, in view of a certain priority of the material over the spiritual, exacerbated the issue of the moral and ethical side of the activity of a specialist in the conditions of a market economy. Professional ethics is presented as a system of professional and moral values, internal convictions of an individual, which reflects the degree of specialist's possession of special knowledge, skills, competencies in the field of professional ethics. The practical aspects of the formation of professional ethics are analyzed. It is clarified that professional ethics aims to promote the mastery of moral and ethical norms, which are later transformed into a system of personal principles, beliefs and determine the general direction of professional activity. Also, professional ethics affects